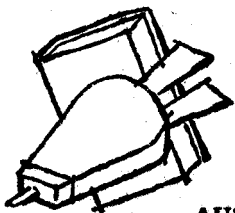

MANUEL MATXAIN

USTE GABEAN

AUSPOA LIBURUTEGIA

U S T E G A B E A N

AUSPOA LIBURUTEGIA

84

COLECCION AUSPOA

**Administración: Plaza de Santa María, 2 - Tolosa
(Guipúzcoa-España) Tel. 661612**

**Dirección literaria: Rvdo. P. Antonio Zavala, S.J.
Colegio de S. Ignacio. Ategorrieta.—San Sebastián**

Ordaindu bearrak:

**Urte betekoa: 280 pezeta Atzerrian: 380 pezeta
Ongilleak: 500 " Ale bakarra: 35 "**

MANUEL MATXAIN

U S T E G A B E A N

AUSPOA LIBURUTEGIA

1969

D. L. S. S. 52/69

IZARRA - Peña y Goñi, 13
San Sebastián - Febrero 1969

ARKIBIDEA

Irakurleari	9
Arantzazu'ko Amari	13
Pedro Aiestaran zanari	19
Kennedy zanari	21
Pernandori	26
Basarri, Uztapide ta Lazkao-Txiki	30
Amari entzunak	33
Kontuz, gazteak, nola batzuk ala besteak ...	38
Ondarrabi ta Pedreña	44
Tripazaiak	48
Polipaso ta Errekaldereen jokua	51
Aita Salvatore Mitxelena zanari	56
Xenpelar zanari	60
Auster-egun bat	65
Ondarrabi ta Pasai San Juan	70
Isidoro Fagoaga jaunari	74
Florencia'ko ondamena	78
Erroma'ko bixitari	82
Lasarte'ko laisterketa	84
Morroï baten arrenkurak	87
Errera'ko festak	93
Uriona zanari	96
Aiete'ko berri	100
Au mundual	105

Joxe Migel Maiz'i	110
Manuel Urtain	112
Robert Kennedy'ren eriotza	116
Meza berri batean	120
Jose Artetxe idazle argiari	125
Jacqueline	130

IRAKURLEARI

Uste gabean jarri diogu liburu oni izen-burua, uste gabean sortua dalako, uste gabean deitu didatelako esanaz nere bertso-sorta argitaratzera dijoazela; ta aurrera jarraitzeko pazientzirik duanak, jakingo du nere asiera bertso-jartzalle bezela nola izan zan.

Orain sei bat urte, Donosti'ko ostatu batean, iñulabarreko amarrak aldean, juntatu giñan iru lagun: bi erdi bertsolari, ta irugarrena Aiete'ko baserritar bat.

Nere lagun erdi bertsolaria asi zitzaidan puntuak jartzen. Egun artan ni bap-po nengoan, txuleta ederra janda, ta —zergatik ukatu?— litroko botilla bat ardo edanda. Eztakit ondo edo giazki, baña zerbait erantzuten nion.

Ta, beti gertatzen dana, jokoa egin genduan zeñek bertso obeak jarri. Eus-

kaldunak, geienak beintzat, erdi bertso-lari ta erdi jokalari gera, ta gure seta guziak zerbait jokatuta bukatzen dira. Guk iru txuleta jokatu ginduzen. Ta erabakitzeko juradu ona jarri ere: Euskal Akademira, bertso-paper-txapelketara, bealdu gure bertsoak edo lanak, eta berak erabakitzen zutenarekin danok konforme.

Neri bigarren saria eman zidaten urte artan (1). Bai poz ederra artu ere! Geroztik jarraitu det tarteka-tarteka beste lan batzuek egiten, ta, gutxien uste nuanan, deia izan det, nere bertso-sortarekin liburua egin bear zala esanaz.

Ikusten dezute: uste gabean osatu dan ezker, izen orrekin ateratzea nai det.

Besterik gabe, milla esker *Zeruko Argia*'ri nere bertso kaxkarrak bere orrietan leku izan dutelako; milla esker *Basarri* lagun jatorrari ainbeste kontseju on eman didalako, ta milloi bat esker *Auspoa* liburutegiari bertso zaar guziak argitara ateratzen ari dalako ta, nik me-

(1) Matxain'ek lau aldiz bialdu ditu bertsoak bertso-paper-txapelketara; bitan bigarren ta bitan aurren atera da.

Matxain Donostia'n jaioa da, Aiete'ko ballaran, Txabola deritzaion etxean, 1916'gn. urteko Urriaren 13'an. Bere denbora guzia Aiete'n bertan egin du.

rezi gabe, neretzako izan duan begira-
men aundiagatik.

Ta, azkenik, zuretzat, irakurle biotze-
koa, eskatuko diot Jaungoiko guzialdu-
nari, eman deizula osasuna ta pazien-
tzia nere bertso-sorta au irakurtzeko.
Bertan arkituko dituzu —ontan seguru
nago— zure gustokoak eztiranak. Oien-
tzako aurretik itz bakarra esaten dizut,
ain biotz xamurrekoa zeralako: Barkatu!

Manuel Matxain

ARANTZAZU'KO AMARI (1)

- 1/ Borondaterik onenarekin
ekiten diot lanari,
bertso batzuek eskeñitzeko
Arantzazu'ko Amari;
agertu ziñan ezkeroztandik
Rodrigo artzai zanari,
egin dituzu kristau guziyak
arritzeko ainbat mirari,
orregatikan jarri zaituzte
Euskal-erriyan zaindari.

(1) Bertso-sail guziak, edo geien-geienak beintzat, onako izenburu au dute berez: *Bertso Berriak Matxain'ek jarriak*. Zenbait alditan zerbaitxo aldatzen da, bañan gutxi edo utsa. Onako sail onek onela zuan: *Bertso Berriak Manuel Matxin'ek Arantzazu'ko Amari jarriyak*.

Gauza bera ainbeste aldiz ez esatearren, gaiari dagokion izenburu berri bana jarri dio orain Matxain'ek sail bakoitzari.

Beingoan esanda, irakurlea aldi guzietarako jakifaren gañean jartzen degu.

Beste oar bat: oso aldi gutxitan bada ere, aldaketa bat edo beste sartu du orain Matxain'ek bere bertsoetan, baita moldiztegiaren zenbait utsegite zuzendu ere.

- 2/ Ai, Ama ona, izan ezazu
zuk neretzako kupira,
nere bertsoak zerorrentzako
modukoak ez badira;
arantzartera etorri ziñan
gure Aloña mendira,
ordu ezkeru andikan zaude
euskaldun danoi begira;
ongi etorriya izan zaitea
gu sortu giñan errira.
- 3/ Txit indartua nik ikusten det
gaur arantza orren zaña,
bere gañean sortu da beintzat
santuariyo bikaña;
gizon azkarrak zuri eskeintzearren
saiatu dirade baña,
naiz kanpotikan ederra egin
da barrendikan apaña,
alare ezta, Ama maitia,
zuk merezi dezun aña.
- 4/ Zure maitasun berdin gabea
beti agertzen diguzu,
ta gure erri eta mendiyak
bedeinkatutzen dituzu;
mundu onetan egonagatik
zenbait toki dizdiratsu,
danak utzita Euskal-errira
zerutik jetxi ziñan zu,
pekatariyen itxaropena
geroztik da Arantzazu.

- 5/ Txikitatikan artua naiz ni
fede santuko itzian,
nere guraso maitagarriyak
kristau zintzoak baitzian;
otoitz beroak egiten nitun
lanerakoan goizian,
andik irtenda errosaiua
senide danak etxian...
iñor ez dago ondo izaterik
oitura oiek galtzian.
- 6/ Denborarekin asi nitzan ni
bide on danak baztertzen,
grifia gaiztoak ari baitziran
nere barruan indartzen;
danok dakigu arbol gaztia
erreza dala okertzen,
Jainkoak naita ez bada ere
lur jotzeraño erortzen,
oso zalla da biartu gabe
lengo lekura ekartzen.
- 7/ Esker txarreko gizona naiz ni
nere Jangoiko on bati,
pekatuakin bere biotza
egiten diot lau zati;
zure Semean esanetatik
ibilli banaiz urruti,
nere moduan erdi galduan
arkitzen diran zenbaiti
al dan azkarren laguntzearren
zai egoten zera beti.

- 8/ Gau illunian izar argiya
guziyontzako zerade,
zuri jarraituz bide onian
asko sartuak dirade;
esan liteke oien artian
nagola neroni ere,
zure eskutik artuagatik
askotan milla mesere,
beraren truka orain artian
ez dizut eman ezere.
- 9/ Munduak ditun bost zati oitan
ezkutun zeuden erriyak,
ari dirade orain jakiten
fedea santuko egiyak;
bi milla urtian euki dituzte
itxita beren begiyak,
gaur zabaltzera joanak dirade
euskaldun mixiolariyak,
oso pozgarrik apenas diran
andik datozen berriyak.
- 10/ Mundu guzira zabaldu dira
arantza baten sustraiak,
badakizute oiek dirala
Franziskotarren anaiak;
utzi dituzte beren etxe ta
munduko gauza alaiak,
berai biziya kenduagatik
lur-alde aitan etsaiak,
pozez dijoaz anima batzuk
zerura ekarri naiak.

11/ Lurreko gauza danak utzita
begiratuaz goruntza,
gure anaiak badijoazte
orain emendik aruntza;
uzten dituzte beren guraso,
senide eta izkuntza,
gerta liteke oietakon bat
ez etortzia onuntza,
ez badiogu azkar bialtzen
an bear duten laguntza.

12/ Txit bearreko gauzak dira an
ospital eta eskola,
badakizute emen daukagun
aurrerapenik eztôla;
Kristok esan zun beartsuari
lagundu bear zaiola,
ta ez bazaigu ori jakiñik
guri batere ajola,
kristau zintzoak geradenikan
guk ezin esan iñola.

13/ Ez ote degu beraz entzungo
andik datorren antzirik,
zer bearrian arkitzen diran
guk ain garbi ikusirik;
bere itxaropen guziya dauke
aiek gure gain utzirik,
ori jakinda ez badiogu
luzatzen geren eskurik,
guretzat Kristo alperrik il zan
gurutze baten josirik.

14/ Euskal-erriyak bere denboran
amaika prueba eman du,
lagun urkoa maitatze ortan
ez dala txarra izandu;
aurrera ere al dan guziya
mixiyoari lagundu,
orain añako premiyarekin
beñere ez dira egondu,
azkar ibilli, geroko ez utzi,
izan liteke berandu.

15/ Anai-arreba biotzekoak,
eror gaitezen kontura
Ama Birjiña gu zaitzearren
etorri zala mundura;
jarraitu zagun zintzo ta leial
guraso zarren oitura,
al dan guziyan bisitatxo bat
egñaz Arantzazu'ra,
azken orduan eraman gaitzan
danok betiko zerura. (1)

(1) Bertso-papera, "Gráf. Izarra". — San Sebastián", Matxain'en eskutik jaso.

"Zeruko Argia", 45'gn. zenb., 1963/I/5.

(1963)

PEDRO AIESTARAN ZANARI

Pedro Aiestaran, bolari famatua ta gizon jatorra genduan. Omenaldia prestatu zitzaion, bañan egin baño len il zan. Egin ziotenean, bere semea egon zan mai-buruan. Erregalia artzerakoan, bertso auek kantatu nituan:

- 1/ Itz bi bakarrak egingo ditut
bolariaren jaiean,
neri barruak eztit laguntzen
triste nagon garaiean;
bi begititik negar-malkoak
dauzkat nik irten naiean,
gure lagunik onen-onena
falta dalako maiean.

- 2/ Ia urtea bada zerura
bera jua zala emendik,
bolari danok maite genduan
biotzen barren-barrendik;
zer ikasia badegu danok
emen gaudenak argandik,
lagun oberik eztet billatu
nere denboran oraindik.
- 3/ Guretzat aita bezelaxe zan,
beti daukagu goguan,
orretxengatik zu, Ebaristo,
jarri zera mai-buruan;
ta ez begiratu erregaliai
zer prezio ote duan,
jakin zazu zuk bolari danon
biotza dala barruan.
- 4/ Bolari danok jarraitu beti
anaitasun ta pakean,
geronen esku nola ez dagon
Jaunak nai duan artean;
ta Aiestaran gaur ariko da
Jaungoikoari eskean,
danok berakin junta gaitezen
goien egunen batean. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

KENNEDY ZANARI

- 1/ Besteari barkatzen
diogun moduan,
barkatuko digute
gure azken orduan;
gizon guziyak, artu
egi au goguan,
bestela pakerikan
ez dago munduan.

- 2/ Eziñ sinistaturik
nago oraindikan
gertatu danarekin
Ipar-Amerikan;
berri negargarriyak
gaur datoz andikan,
Dallas deitzen dioten
erri batetikan.

3/ Arrazoien gañetik
badabilz indarrak,
maiz izango ditugu
guk notizi txarrak;
garaia juanda ez du
baliyo negarrak,
aurretik lotu bear
askon atzaparrak.

4/ Beltzari eman arren
biotz gogorren sona,
zuriyak ez du eman
ikasbide ona;
batere kulpik gabe
ill dute gizona,
erriya zaindutzeko
jarriya zegona.

5/ Kennedy izan arren
aintari prestua,
ark ere ezin egiñ
danaren gustua;
anai beltzai luzatzen
ziyolako eskua,
galdu degu betiko
gizon on askua.

6/ Zeñek ez dakit bañan
nola edo ala
lepotik zuzen asko
sartu dio bala;
batzuk esaten dute
Oswald ura zala,
geientxuenak berriz
besteren bat dala.

7/ Tiroak adituta
mugitzen asi zan,
bañan ezertarako
denborik ez izan;
biotz gabekon batzuk
naiko zuten gisan,
andrearen ondora
erorita ill zan.

8/ Gelditu gabetandik
kotxe ura bera,
azkar eraman zuten
ospital batera;
gogor saiatu arren
berari eustera,
ilda sartu zan da ezin
bizirik atera.

9/ Kriston esanetatik
gaur urruti xamar
gutxiyenez gabiltza
ogeitatik amar;
gizonak ez dulako
maitatutzen alkar,
Jacqueline or dago
negar eta negar.

10/ Agur egiten diyo
berai belauniko:
«Juan zera ta etzera
geiago etorriko;
ez ote naiz ni ere
penarekin ilko,
zurekin egon nadiñ
zeruan betiko!»

11/ Bukatuak dirade
Kennedy'n ametsak,
pakean ikusteko
zurik eta beltzak;
munduko agintariyak,
entzun nere itzak:
bere odola alperrik
ez deilla izan beintzat!

12/ Ondo bukatutzeko
asitako lana,
au da *Manuel Machaiñ*'ek
eskatzen duana:
danok errezatzeko
Aita-gure bana,
zeruan gerta dediñ
John Kennedy zana. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzia.

Bertso-papera, "Izarra. — S. S.", Matxain'en eskutik jaso.

Zeruko Argia", 66'gn. zenb., 1964/V/31.

PERNANDORI

1/ Berreun urte dira
aurtengo onetan
izar argi bat sortu
zala Amezketan;
bertsolari bikaña,
iaiuia izketan,
erantzuteko etzan
egoten kezketan.

2/ Batzuk galdetzen dute
Fernando au zer zan,
Zeruko Argia'n bidez
nai diotet esan:
naiz basarrian bizi
da ibilli artzantzan,
titulorik etzuan
abogadu bat zan!

- 2/ Berari jarri arren
makiña bat lazo,
danetatikan errez
libratzen zan oso;
nun-nai emanagatik
ark milloika pauso,
apenas egin zuan
iñun estropozo.
- 4/ Denbora ugari xamar
igaro dalako,
batzuk ez dute artzen
Pernando aintzako;
zor aundia daukagu
guk berarentzako,
lan asko egin bai zun
euskerarentzako.
- 5/ Bere bertso ta ipuiak
ara ta onuntza,
danari itzegin-aziz
geronen izkuntza;
gaur abiatua da
berriro goruntza,
Pernando, ez diozu
zuk gutxien bultza.

6/ Batzuk era batean,
besteak bestera,
saiatutzen dirade
izkuntzari eustera;
lenago naiko larri
egon zan euskera,
orain indar-berritzen
ari da ostera.

7/ Nik badakit seguru
zerutik begira
egongo zeradela
zerorren errira;
azia bota zendun
zuk azitegira,
orain besteak pozik
biltzen ari dira.

8/ Nola bertsolaria
ez naizen jatorriz,
zuk goratzeko ez daukat
bear dan ainbat itz;
nik baño azkarraguak
lan ortan badabiltz,
danak txalotzen ditut
bein da milla aldiz.

9/ Egin nai dezutenak
parra ta algara,
Pernandon jai auetan
juan Amezketara;
jendea pranko noski
bilduko da ara,
ni ere an izango naiz
okerrik ez bada. (1)

(1) "Zeruko Argia", 80'gn. zenb., 1964/IX/6.

BASARRI, UZTAPIDE TA LAZKAO-TXIKI

1965'garren urtean, Urte berri egu-
nean, Donostia'ko Anoeta'n jokatu zan
bertsolari-txapelketan, juradua erabaki-
tzen ari zan bitartean, bertso au kanta-
tu nion Basarriri, *Aizak i, Manuel Ma-
ñontzi*'ren doñuan:

Bertsolaririk onena
gaur ixilik dagoena,
itz bitan ezin nik adierazi
jendearen pena;
bertsoa altxa duena,
Basarri bere izena,
merezi du ta jo zaiozute
txaloik beroena

* * *

Aurreko bertso ori Basarriri kantatu
niolako, Uztapide asarre xamar jarri ote
zan esan zidaten nere lagunak, ta Lopa-

tegi'ren omenaldian, Urbia ostatuan, bertso auek kantatu nizkion:

Nere Uztapide maite,
sinisturik egon zaite:
mundu onetan uste gabean
okerra egin leike;
lagunak esan didate
egin dizudala kalte;
ni berriz ez naiz trankill egongo
ori jakin arte.

Geroztik nabill ni larri,
ederrak entzunaz sarri,
nere lagunak maite zaituzte
zu ikaragarri;
eguna zan Urte berri,
kalte egiña zerorri,
esan bainuan onena zala
bertsotan Basarri.

Nik ori esan nuala
badakit egia dala,
aitortzen det gaur barru-barrutik
irten zitzaidala;
gizon ona ta apala
nola dakiten zerala,
pentsatzen det nik len bezin lagun
izango gerala.

Bakoitzak bere ustia
libre du adieraztia;
egun ortan zu saiatu ziñan
alegiñ guztia;
Lazkao-Txiki gaztia
etzan erreza austia;
Matxain poztu zan berriro ere zuk
txapela jaztia.

* * *

Ondorenean, Lazkao-Txiki bertan zegoan ta au kantatu nion:

Makiña bat negar-malko
txapeldun etziñalako
zure lagunak ixuri zuten
jakin ordurako;
zuk abildadia pranko
badezu bertsotarako;
animorikan beintzat ez galdu
beste baterako. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

AMARI ENTZUNAK

1/ Gizaldi onen amaseian,
urrillaren amairuan,
gerra gogor bat omen zebillen
ni jaio nintzan orduan.
Berdiñik eztun Donosti ontan
argia ikusi nuan,
bertatik ere, Jaunak nai badu,
nai nuke zerura juan.

2/ Txikitandikan asia naiz ni
otoitz goxoak entzuten,
aita ta amak euskera garbiz
beti egiten zituzten.
Era artako guraso asko
eztira orain ikusten,
merezi aña eztakit nola
nik goratuko nituzken.

3/ Negu beltzean seaskatxoan
egiten banun eztula
ama ondora etorri gabe
etzan gelditzen sekula.
Ikusten nuen tapaki danak
ederki jartzen zitula...
berealaxe igarri nion
guraso onak nitula.

4/ Ta gau erdian nere negarrik
iñoiz entzuten bazuan,
zer ote nuen ikusi gabe
lorik egiten etzuan.
«Maitia» esanaz, laztan goxo bat
ematen zidan musuan,
lo arrazteko bost bertso auek
berak kantatzen zituan:

5/ «Ai, euskerari lagun zaiogun,
baserritar da kaleko,
bera nundikan galduko dabiltz
gaur zenbait biotz-gabeko.
Eztezagula bakarrik utzi
ta edozeiñen mendeko,
kapaz lirake ilda, gaxoa,
lurpera eramateko.

6/ Erromatarrak omen dabilta
etorri nairik onuntza,
bein da betiko galdu naiean
gurea degun izkuntza.
Baña euskera, zorionean,
gaur eztago umezurtza,
eztu paltako bere erriko
seme leialen laguntza.

7/ Ikusirikan geronen Ama
etsaiez inguratuta,
laguntzera gu azkar joan giñan
lizar-makillak artuta.
Gudari aiek esaten zuten
gu ikusirik batuta:
«Euskera etzekit, baña gu laister
gaituk lurpean sartuta!»

8/ Pentsa bezela, etziran irten
erromatarren ibillik,
nunbait etzuten ezagututzen
Euskalerriko mutillik.
Onuntz kantari etorri ziran,
baña bueltatu ixillik,
apenas asko gustatu zaien.
emengo lizar-makillik.

- 9/ Erromatarrak eduki arren
gudari gogorren sona,
ez pentsa gero, nere semetxo,
ori danik gauza ona.
Geren errian errendi gaiten
joan gabetandik iñona,
alkar maitatuz bizituzeko
sortua baita gizona.»
- 10/ Ama beldur zan ez ote nitun
bertso auek ikasiko,
urte bat nula berak kantatzen
zizkidan lendabiziko.
Nik esan aiek eztitut iñoiz
bazterturikan utziko,
biotz-barrura sartu baizaizkit
nere denbora guziko.
- 11/ Ikusirikan erri geienak
gaur nola dabilzan setan,
anai-arreba biotzekoak,
orra zer pentsatzen detan:
Jaungoikoari eskatutzea
eguneroko otoitzetan,
maitasun geio jarri dezala
gizon danen biotzetan.

12/ Pakeak aña balio dunik
ezta munduan ezere,
gerra dabillen tokian ezta
gauza onikan beñere.
Gizon guziak bizi gaitezen
alkarren gorroto gabe,
azken orduan egin gaitezen
zeru ederraren jabe. (1)

(1) "Zeruko Argia", 111'gn. zenb., 1965/IV/11.

KONTUZ, GAZTEAK,
NOLA BATZUK ALA BESTEAK

- 1/ Danok dakigu Adan da Ebak
izan zuten utsegiña,
egun artantxen bukatu ziran
pakea ta atsegiña;
geroztik emen badabilkigu
gerra, naigabe ta miña,
ori bakarra balitza utsa,
ondorengoia jakiña
ondo betetzen ez duanentzat
Jesukristoren dotriña.
- 2/ Osasuna da mundu onetan
dagon gauzikan onena,
pakea eta anaitasuna
nere ustetan urrena;
diru atzetik alare dabill
orain jenderik geiena,
lapurretari negoziyua
gaur jarri zaio izena,
kristau batentzat zeruratzeko
ori ez da bide zuzena.

3/ Griña gaiztoak gallendu dira
da ezin ditugu ezi,
oiek barruan dauzkagun arte
ezin leike ondo bizi;
geren burua maitatzen degu
emen geienok lenbizi,
lagun urkorik gu baño obeto
ez genduke nai ikusi,
aundi-naia ta lizunkeriya
jarri zaizkigu nagusi.

4/ Kanpo aldetik etorri dira
gaur amaika moda zikin,
Euskalerrian gustora dabiltz
batzuk oitura oiekin:
gizonak beren melen luzea,
emakumeak galtzakin;
negar-malkoak irteten zaizkit
neri pentsatu utsakin
santu egiten ez dala errez
ikusten diran gauzakin.

5/ Gure artean zan lotsa pixka
nola ari dan urritzen,
lizunkeriya indartutzea
ez naiz batere arritzen;
garai batean gure ama onak
etziran orla ibiltzen,
ikusten diran gauzak ikusi
ta ez da erreza ixiltzen,
personak eta animaliyak
asi gerade berdintzen.

- 6/ Aragiyari baldiñ segika
asten bazera gazterik,
zure barruan ez da izango
iya beñere pakerik;
egi triste au ez dago ondo
azaldu gabe uzterik,
senda-etxe asko ikusten dira
mutill da neskaz beterik,
pekatu onek ez baitu ekartzen
negar samiña besterik.
- 7/ Nere lagun bat bisitatutzen
atzo izan naiz klinikan,
nere denboran nik ez det artu
orrenbesteko penikan;
bere esanak gogoan artu
ta irten nintzan andikan:
«Len aiñ sasoiko banitzan ere
gaur ezin egon zutikan,
arrokeriyak ez du ekartzen
beñere gauza onikan.
- 8/ Dirua eta gauza geiago
ibiltzia aukeran,
nik pentsatzen det gaztearentzat
askotan kalte ote dan;
nere burua ikusirikan
gaur dagan egoeran,
ni milla bider gogoratzen naiz
lengo zarren esaeran:
Esan zaidazu norkin zabiltzan
da esango dizut zein zeran.

- 9/ Lagun txarrakin juntatu nintzan
da okertu nindun ziara,
ni aiñ apala edo umilla
izandakua lenago;
zigor ederra gañean daukat,
merezi nuan geiago,
erruki pixkat nundik izango
begira jarriya nago,
gaizki bizitzen danarentzako
azken onikan ez dago.
- 10/ Nik aiñ arrua nuan gorputz au
dana egin zait zauritu,
ankak elbarrik eta besoak
iñora nola mugitu?
begietako indarrak juan,
belarrik ezin aditu,
oñazeakin ezin niteke
minutu baten gelditu,
ongi etorriyak pekatu-truka
Jaunak bealtzen baditu!
- 11/ Nere denbora igaroa da
bide ta era txarretan,
gazte-denboran arro banitzan
umildua naiz zarretan;
Arantzazu'ko Ama maitia,
nere ordu larri onetan
biotz-biotzez eskatzen dizut,
jarririk zure oñetan,
ez nazazula bakarrik utzi
etsaien atzaparretan!

12/ Gazte maiteak, baztartu beti
pekaturako bideak,
galeraziyak daduzkalako
Jangoikoaren legeak;
Eba bezela etzaitzatela
gaur engañatu subeak,
txit onak izan etzeratenak
saiatu izaten obeak,
ez izan beintzat lenengo intzak
galduko ditun loreak.» (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik. Eskuz-ida-tzi ori egillearen eskutik jaso ta gero, bertso auek *Zeruko Argia*'n argitaratu ziran, 126'gn. zenb., 1965/VII/25'an, bañan zenbait aldaketarekin. Bi al-diz-edo jarriko zituan paperean Matxain'ek, irakur-leak ikusiko duanez:

Zeruko Argia'n, eskuz-idatziaren amar bertso dau-de, 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 ta 12'garren.

Lenengoaren aldaketak: 1/3: egun artantxen gal-du ziraden; 1/5: geroztik emen eztegu palta; 1/9: eztunarentzat.

Bigarren, eskuz-idatziak ez daukan bertso au da-kar:

Gure Jainkoak amar agindu
danori dizkigu jarrik,
dakizutena, gazte maiteok,
eztaukat esan bearrik.
Zeruetako, nere ustetan,
bide bat dago bakarrik:
grña txarrari ez utzi artzen
zuen barruan indarrik,
gero bestela botika danak
izango dira alperrik.

Orrengatik, 2, 3 ta 4 garrena, 3, 4 ta 5'garren to-kian daude, aldaketa auekin: 2/10: au ezta bide

zuzena; 3/1: Griña txar asko indartu dira; 3/4: ezтитеке ondo bizi; 3/7: geu; 4/5: gizasemeak ille luzea; 4/9: santu egiten eztago errez.

Ondoren, *Zeruko Argia*'k eskuz-idatziaren bosgarrena ez baitakar, ontatik aurrera lumeroetan biak batera dijoaz.

6/3: ezta; 6/5: egi triste bat ezta komeni; 6/7: sendaetxeak arkitzen dira; 6/9: pekatu onek eztu ekartzen; 7/1: Lagun maite bat ikustearren; 7/3: nere denboran eztet artu nik; 7/5: aren esanak go-goan artu; 7/9: lizunkeriak eztu ekartzen; 8/1: Dirua eta beste gauz asko; 8/2: gaur ibiltzea aukeran; 8/6: orain dagon egoeran; 8/7: milla bider ni gogoratzen naiz; 8/10: esango dizut nor zeran. 9/1: Lagun txarrekin juntatu eta; 9/2: okertu nintzan zearo; 9/3: guziz apala edo umilla; 9/6: nuen; 9/10: eztago. 10/1: Oso arroa nuen gorputz au; 10/3: ankez elbarri eta besoak; 10/4: iñora ezin mugitu; 10/6: belarriz 10/7-10:

sei illabete paseak dira
ni ez naizela zutitu...
orrax mutilla ezertarako
gauza ez tala gelditu.

11'garrena ez takar, bañan ordañetan beste au jar-tzen du:

Gazte denbora baldin bi aldiz
pasa bear bagenduke,
nik urrengoa beste eratan
ziur jokatuko nuke.
Oraindik bete gabea nago
ogeitemezortzi urte,
ta irurogei ote dauzkadan
geienak esaten dute,
orra zer sari etorri zaidan
atsegin batzuen trukel

12/1:Gazte maiteok, baztertu beti; 12/3: gale-
raziak dauzka zearo; 12/8: saia izaten obeak.

(1965)

ONDARRABI TA PEDREÑA

- 1/ Bertso berri batzuek
estropadakoak, (*bis*)
Santoña'n da Donosti'n
jokatutakoak.
Nun dira kuadrilla bi
oien neurrikoak?
Txapeldun atereak
Euskalerrikoak...
edo obeto esan:
Ondarrabikoak!

- 2/ Desapio-modura
biak ziran irten, (*bis*)
txapeldun aterea
zan Pedreña aurten.
A zer bi estropada
jokatu dituzten!
Ez dira ederragoak
sarritan ikusten;
jo zizkaten txaloak
merezi zituzten.

- 3/ Lendabizi Santoña'n
ziran jokatzeko, (*bis*)
urrengo egunean
Kontxa'ra etortzeko.
Ordua iritxi zan
indarrak neurtzeko
bietatikan iñor
etzegon galtzeko;
etzuten asko falta
mutillak lertzeko.
- 4/ Ontziak berdintsuak
gutxi gorabera, (*bis*)
beste bat nai zuanak
bazeukan aukera.
Gauzak esango ditut
pasa diran era,
zer pelea jo zuten
kontuak atera:
sarri iritxi ziran
biak bat-batera.
- 5/ Ori ez da bentaja
alkarri kentzia, (*bis*)
segundo batena zan
an diferentzia.
Biak azaldu zuten
zeukaten guzia,
ta iritxi zanean
Lujanbio'n ontzia,
Ondarrabi'n entzun zan
bere irrintzia.

6/ Urrengo egunean
Donosti'ra etorri, (*bis*)
arpegi ematera
berriro alkarri;
Kontxa'n ikusi zana
ikusten da sarri:
errioan oituta
itxasoan larri,
au ez ditekelako
nai dan eran jarri.

7/ Juraduak egin du
irteteko seña, (*bis*)
berebiziko txanpan
asi da Pedreña;
Bedia zarrak zerbait
gaur nai luke baña,
erriorako dauka
kuadrilla bikaña...
Itxasoan ez dira
Ondarrabi aña.

8/ Naiz Pedreña gelditu
pixka bat atzera, (*bis*)
sartu zera euskaldun
danen biotzera.
Jokoan beti dator
norbaitxo galtzera,
ta galtzen dakizuna
gaur azaldu zera;
orregatikan nator
zu zoriontzera.

9/ Garai batean ziran
Kiriko ta Karrill, (*bis*)
orain Lujanbio oien
bidetarik dabill.
Gure estropada zarrak
nola demontre ill?
Ondarrabi'ñ or daude
apal eta umill
berari laguntzeko
nai ainbeste mutill.

10/ Asarre ta burrukak
dira gauza txarrak, (*bis*)
oiek daude emendik
uxatu bearrak.
Lur ontan maite dira
beti kanpotarrak,
ori ondo badaki
gaur Bedia zarrak;
gora Pedreña eta
Ondarrabitarrak! (1)

(1) "Zeruko Argia", 138'gn. zenb., 1965/X/17,
ta 140'gn. zenb., 1965/X/31.

TRIPAZAIK

- 1/ Donostia'ko txoko batean
juntatu gera sei lagun,
Jaunari esker, a zer nolako
apetitua daukagun!
Zeziñ, odolki, aza berriak,
beste iru lakai babarrun,
geienak janda, Joxe Martiñek
ez du askorik ezagun.

- 2/ Alde batetik iru plakoak,
bestetikan iru lorik,
jan-kontu ortan ez dago noski
igarrak bezelakorik.
Joxe Martiñ au txit aparta da,
ez dago orrelakorik,
Jainkoa lagun, etxean artu
olako apopillorik.

3/ Añ arrituta utziak ditu
txoko ontako jendiak,
berak bakarrik janak baititu
ateratako erdiak.
Tripa aundirik ez dauka baña
nunbait or ditu gordiak,
zer komeriak izango ditun
ori artzen dun andriak!

4/ Danen ondoren eskatu digu
kafia ta frantzes kopa,
bere buruari gauza txarrik
beñere ez dio opa.
Berak dionez, oraindik ere
erdi-goseak dago-ta,
aztutzearren dantzan asi da
maian gañean igota.

5/ Batzuk ez dakit zer apetitu
arraio izaten duten,
Joxe Martiñi gaxotuta ere
ez omen zaiola joaten.
Kontuk atera soldautzan ori
nola asiko zan jaten,
amabost egun pasa baño len
etxera bialdu zuten.

6/ Geroztik berak artu omen zun
jale gogorraren fama,
naiz lenagotik arruinatuta
eduki aita ta ama.

Berak dionez, gazte denbora
gose batean darama,
amaika zerrak artuko luke
orretzek daukan entrama.

7/ Ortzak ederrak dauzkala esanda
ez det esango gezurrik,
iñor ez dago orrek bezela
garbitzen dunik ezurrik.

Besterik ez ta pasatzen bada
jornalarekin bakarrik,
berak ez dauka estomagua
perforatzeko beldurrik.

8/ A zer laguna ekarri degun
gurekin ostaturaño!

Jaten zuala aitzera banun
bañan ez ainbesteraño.

Eltze aundi bat babarrun janik
txit betea puntaraño,

lau txerri azten errezago da
tripa ori betetzen baño. (1)

(1) "Zeruko Argia", 145'gn. zenb., 1965/XII/5.

(1965)

POLIPASO TA ERREKALDEREN
JOKUA (1)

- 1/ Irurogei ta bost urte dira
gure ogeigarren gizaldin,
joko ederra ikusi degu
Abenduaren amabin:
Polipaso ta Errekalde gaur
etorriak ditugu fin,
zarra gelditu zaigu nagusi
naiz biak iñalak egin.

(1) Bertso aukeratuak lenengo bertso-paperekin argitaratu ziran, ta izenburu onekin argitaratu ere: *Bertso Berriak Matxain eta Lexotik jarriak*. Bañan Matxain'ek bakarrik jarriak dira. Lexoti bertsolaria paperak saltzen ibilli bearra zan ezkerreko, beraren izena ere jarri zuten, geiago sal zezan.

- 2/ Lengo neguan zala badakit
joko au egin zanian,
geroztik beste gauzarik ezta
entzun probintzi danian:
Bi gizon auek pasatu dute
urte guzia janian,
ai zer ezpalak saltako diran
oiek astian lanian!
- 3/ Launa kanako ebakitzia
ez pentsa danik jolasa,
onenari ere bukatzerako
berotzen zaio arnasa.
Erakusle bat eramatia
erabaki zuten plazâ,
Errekaldekin Agiñeta zan,
Polipasokin Latasa.
- 4/ Errekalderi tokatu zaio
lenengo tronko erreza,
ia aitaren egin orduko
eginda zegon bi pieza.
Eun berrogeiri korredoriak
kantatzen dute trabesa,
orduan gutxik pentsatzen zuten
gero izango zan sorpresa.

5/ Lendabiziko tronkoan dute
iru minutun aldia,
«Emen ez dago zer egiñikan!»
asi da esaten jendia.
Polipasoren pentsamentuak
askok ez jakin ordia,
egur zalletan enpleatzeko
dauka indarra gordia.

6/ Gaur Polipaso etorria da
ill edo bizi lanera,
da oso ederki erantzuten du
Latasaren esanera;
azaldu nairik bezela bera
txapeldun dala zartzera,
tinpiti-tanpa ez da gelditzen
makina baten antzera.

7/ Urrutitikan begiratuta
iruritutzen zait neri
bigarrenian egurra itxi
zaiola Errekalderi.
Ez dira ari korredoriak
lengo moduan kantari,
da Polipaso errez aurrera
ote dijuan diruri.

- 8/ Iru minutu atzetik zana
iru aurretik bukatu,
aukera ederra jarri diote
nai duanari jokatu.
Zarra jo ta jo ez da gelditzen,
gaztea berriz nekatu,
tronko batian orra ederki
gauza guziak mudatu.
- 9/ Kanako egurrak ez dira mozten
kana erdikuen gisan,
da Errekalde eskuetatik
txit ondatuta jarri zan.
Egia esan, Isidro, ez dezu
suerte aundirikan izan,
bañan geiago egingo zendun
asmoarekin joan nitzan.
- 10/ Zuk, Errekalde, egun txarren bat
emen izandu bazendun,
nik ondo dakit, penik aundiña
zerorrek artuko zendun.
Egia esan, zurekin nago
oraindik ere fededun,
da espero det zu ikustia
aurten Donosti'ñ txapeldun.

11/ Ai, Polipaso, mundu guzia
emana dago tankera,
ardo zarraren gisa obia
zergatik zauden zartzera:
buelta bat egin bearra nago
Aldanondo'ren etxera, (2)
zure moduko txuleta batzuk
al dan guzian jatera.

12/ Animo, Mikel, jarraitu zazu
oraingo bide orretan,
gatza ta indarra sobra daukazu
gerri ta atzaparretan.
Mundu guziaz zuk erakutsi
nola berrogei urtetan
aizkolarien txapela ez dagon
oraindik esku txarretan. (3)

(2) Donosti zarreko ostatu bat.

(3) Bertso-papera, "Gráficas IZARRA — San Sebastián", Matxain'en eskutik jaso.

"Zeruko Argia", 169'gn. zenb., 1966/V/22. Aldaketak: 1/8: naiz biak eginal egin; 2/1: Lengo negua zala badakit; 2/8: ekindakoan lanian; 3/3: onentxonari bukatzerako; 6/3: oso ederki erantzuten du; 9/8: jun; 10/5: Alaz ta guzti zurekin nago; 10/7: zeu ikustea; 11/3: gisan ohea; 11/4: ote zauden zu zartzera; 12/3: dauzkatzu.

Ortaz gañera fonetismoak aldatuta dauzka: *ebakitzea*, *dijoa*, *erdikoen*, ta abar; ta ez *ebakitzia*, *dijuan*, *erdikuen* ta abar, bertso-paperak dionez.

**AITA SALBATORE MITXELENA
ZANARI (1)**

- 1/ Ordu pare bat pasatua naiz
ia sinistu ezinda,
urrutitikan etorri zaigun
berri trixte bat jakinda.
Mundu ontako uskeriaren
berri ederki zekin da,
azken orduak arrapatu du
lana galanki eginda.
- 2/ Bertso batzutan ezin azaldu
erri oso baten pena,
ain bearrezko baigendun emen
Salbatore Mitxelena.
Bere erritik urruti xamar
iritxiarren azkena,
Euskalerrriak eztu aztuko
beñere bere izena.

(1) Aita Mitxelena, 1965/XII/20'an il zan, Sui-
za'n.

- 3/ Illabete bat atera zala
gaxo zegoen susmurra,
ori ez izan iñoiz bezela
kontua edo gezurra.
Ainbeste bertso ta kanta eder
jarri zun biotz xamurra,
ardiak zaitzen zegon tokitik
egin du azken agurra.
- 4/ Salbatore nik ezagutu nun
Donostia'ko Aiete'n,
aste oso bat igaro baizun
mixio-lanak egiten.
Bere esanak, ai, zenbat aldiz
gogoratutzen zaizkiten!
Galtzen dan arte ezta gauz askok
zer balio dun jakiten.
- 5/ Bere laguna izandu nintzan,
orgullu det aitortzea,
ez naiz arritzen gure erria
beragatik oroitzea.
Zuk ezpañetan beti kantua
ta eskutan gurutzea,
barrenen berriz asmo bakar bat:
animak zeruratzea.

6/ Kantuan bidez anima asko
zeruratuak dituzu,
ta gaur aiekin bat egiñikan
atsegiñean zaude zu.
Zuk jarritako abesti goxo
zorioneko «Arantzazu», (2)
euskaldunikan bizi dan arte
zerutik entzungo dezu.

7/ Amaika aldiz entzun nizun nik
mundu ontako uskerik
baztertu gabe etzegoela
zerua irabazterik.
Zuk parr-irriaz zure bizia
eskeñi dezu gazterik,
era ortara eztira iltzen
santu diranak besterik

8/ Zorioneko, esaten zendun,
Baltzategi'ko artzaia,
zorioneko mutiko arek
bein entzun zuen kanpaia!
Zorioneko, esaten det nik,
gaur Mitxelena anaia,
ain maite zendun Ama ikusteko
etorri zaizu garaia!

(2) "Arantzazu", Aita Mitxelena'ren euskal poema da.

9/ Nere lagunen kanpai negarrak
gaur entzun ditut ederki,
ta urrengoak zeñentzat diran
Jainkoak bakarrik daki.
Neretzat ere jotzeko ordua
nola eztagon urruti,
egun aretan, Jesus maitea,
izazu nitzaz erruki!

10/ Beltzez jantzita dago Aitzkorri,
ixill Urbia'ko gaña,
ezta entzuten urretxindorren
lengo abesti bikaña.
Gerta diteke beste batzuek
inguratutzea baña,
zeñek alaitu zuen gallurrak
mututu dan orrek aña? (3)

(3) "Zeruko Argia", 152'gn. zenb., 1966/I/23.

XENPELAR ZANARI

- 1/ Milla zortzireun da ogeitamabost
oso urte señalia,
mundu ontara sortu zitzaigun
Xenpelar bertsolaria,
gizon umilla, umillik bazan,
da oso pake-zalia;
gaurko munduko agintariak
orrelakoak balia,
ez litzake emen sortuko sortzen
diran ainbeste pelia.

- 2/ Ene, Xenpelar, zure bertsoak
ederki dauzkat jasoak,
amaika aldiz kantatzen ditu
nere amatxo gaxoak;
biotzak alai jartzen dituzte,
dira xamur da goxoak,
memoriz ondo ikasi zitun
gure Euskalerra osoak...
zori txarrean gaur gutxi daude
zure moduko maixoak!

3/ Eskola gutxi izanagatik
buruz zan oso argia,
kristau jatorra zan aldetikan
izketan oso garbia;
bere izenean jarri da aurten
bertsolarien saria,
goratu nairik bear bezela
Errenteriko semia...
zorion sutsuk bialtzen ditut,
gure Euskal Akademia.

4/ Amar urtekin aterea zan
morroi etxetik kanpora,
eguneroko ogien truke
ganadu-kontun sorora;
bertso ederrak ipiñi zitun
zai egon gabe gerora,
gure Jainkoak oparo zion
orretarako denbora,
ogeitamalau urte zitula
igo zun bere ondora.

5/ Mutiko arek igarri zion
munduko martxari azkar,
ondoren txarra dator, gizona
maitatzen ez bada alkar;
geroztik gerrak ekarri digu
milla naigabe ta negar,
ainbeste urte pasa ta gero
derrigor aitortu bear
jakintsu aundia izandu zala
Errenteri'ko Xenpelar.

- 6/ Denbora gutxin ark ikasi zun mundu onetako berri,
bestela ez leike orren gazterik olako bertsorik jarri;
gerraren kontra pakien alde kantatutzen zuan sarri,
pake santua nai zualako Euskalerrira ekarri...
zenbat naigabe eman zizkion gauza onek Xenpelarri!
- 7/ Ene, Xenpelar, ia eun urte zu il da pasa ondoren,
aitortzen degu bazekizula guregana zer zetorren;
gizona ez bada alkar maitatzen gerra sortzen zaigu emen,
da gauza onek erakusten du, nere ustetan, nabarmen gaurko kristauak ez daukagula bear dan ainbat sinismen.
- 8/ Gizon arruak bera añakorik danik sinistu ezin du,
danak mendean nai ditu artu, berak bakarrik agindu;
arrazoiakin bazoaz ere olakoakin berdin du,
bere legea indarra da ta mugitzen dana astindu...
Jesus maitea, lagun zaiguzu, gureak ia egin du!

- 9/ Gaur arrazoiak bide bat dauka,
ori uste det beintzat nik,
ortik kanpora ez da izango
lurrean iñoiz gauza onik:
ez bedi sortu munduan geio
alkar iltzeko makinik,
geiago ez jarri emen agintzen
gerra maitatzen duanik...
naiko negarra ekarri zuten
Hitler eta Musolini'k!
- 10/ Europa'n eta Afrika'n berdin,
gizona dagon tokian
ikusten degu nola dabillen
beti gorroto bizian;
nun-da gizonak Kriston legera
laixter etortzen eztian,
alper alperrik aziko gera
justiziaren eskian,
era ontara jarraituko da
geren denbora guztian.
- 11/ Erroma'n dago danon artzaia,
aditzen degunez, triste,
Asia aldian ikusirikan
gaur iltzen ainbeste gazte;
Nazioaren Etxera jua da
umill pakearen eske,
gizonak alkar maitatu ezker
berak nai digun ainbeste,
mundu guzian paradiso bat
eginda bizi gindezke.

12/ Erri aundiak, etzazutela
gaur indarra jarri lege,
arrazoiakin gobernatzia
danontzat dalako obe;
zuen justizi leialarekin
guk izan dezagun fede,
ez utzi, arren, Aita Santuen
deiari erantzun gabe,
aurrera ez dediñ munduan izan
gaur arte ainbat naigabe. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

"Zeruko Argia", 154'gn. zenb., 1966/II/6.

AUSTER-EGUN BAT

1/ Auster-eguna nola zan atzo
beste urtetako gisan,
zazpiretako meza entzun nun
gure auzoko elizan.

Aitona xar bat nere ondoan
naiko lanekin jarri zan,
andik irtenda ordu erdi bat
berakin egondu nitzan.

2/ Laguntza-eske bezela etorri
zitzaidan nere ondora,
biok elduta atera giñan
elizatikan kanpora.
Negua da ta presko xamarra
egonagatik denbora,
bere esanak entzuten antxe
egondu nintzan gustora.

3/ «Larogei urte beteko ditut
Aita San Josen bezperan,
geientsuenak pasatua naiz
nere animan galeran.
Auster-eguna a zer ederki
jarria billatzen dedan,
gizon guziok gogoratzeko
zeñen gauza gutxi geran!»

4/ Berak dionez, gazte denboran
omen zan oso arrua,
mendekoari burla egiteko
izaten zuen gogua.
Bere erruak ezagututa
gaur makurtzen du burua,
gizona zenbat umillago dan
ordun da aundiagua!

5/ Gazte denbora igaroa da
bere ustetan dotore,
berak etxean ezpaizun falta
nai zuenetik ezere.
Txanpan-botilla beti gañezka,
nai ezik jatena ere,
morroiak berriz trago bat ardo
etzuten izan beñere.

6/ Gaur gauza onek sortzen dizkio
kezka aundiak barruan,
naiz damututa benetan egon
Magdalenaren moduan.
Jaunari kontu eman bearra
ia iritxi dan orduan,
gogoratu da bide txarretik
ibili zala orduan.

7/ Berandu baña konturatu da
gurutzeko oñaziak
izan zirala munduko gizon
guziongatik pasiak.
Danok aztuta gabiltzalako
Kristoren erakutsiak,
aitonak dio sortzen dirala
emengo oker guziak.

8/ Erriak eta gizon asko gaur
estalita urre gorritz,
ta beste batzuk ogi-koxkor bat
sortu eziñikan berriz.
Lagun urkoa bear bezela
lurrean maiteko balitz,
guk ezkenduke egon bearrik
negarrez ainbeste aldiz.

- 9/ Eztet esango jakintsu oiek
gaur dabilzanikan oker,
goi alde ortan billatu nairik
Marte, Venus da Jupiter.
Auxe dalako egoten naiz ni
pentsatzen millaka bider,
emen lurrean ez ote dagon
konpontzekorikan ezer.
- 10/ O, jakintsuok, apalki nator
zuengana ni galdian
aurrerapenak gizonak alkar
iltzeko sortu al dian.
Gerraren otsa berriro ere
daukagu naiko aldian,
zer konpondua badala uste det
oraintxe Viet-Nam aldian.
- 11/ Nik au esanda atzeratua
askok esango didate,
neri or goiko ibili oiek
etzaizkit gustatzen bate.
Txit ondo dago eskuratzea
Venus, Jupiter da Marte,
baña ez emen ainbeste aurtxo
goseak dauden bitarte,

12/ Lenengo beintzat jarri gaitzen
lurralde oni begira,
aurrerapenak guk eramana
premia dauden tokira.
Tripa beteta aurtxo-negarrak
iñoiz ixiltzen badira,
ordun da ordua abiatzeko
emendikan illargira. (1)

(1) "Zeruko Argia", 181'gn. zenb., 1966/VIII/14.

ONDARRABI TA PASAI SAN JUAN

1/ Ogei ta zortzi mutill
zein baño zein obe (*bis*)
arraunerako ondo
prestatuak daude.
Bi patroï sonatuak
ontziaren jabe,
txapelan billa datoz
kupirikan gabe:
Lujanbio Ondarrabi'n,
Pasaia'n Etxabe.

2/ Estropada Pasai'tik
Donosti'raño zan, (*bis*)
Don Ramon Peironcely'k
eratu zun gisan.
Ikusi eztunari
nai diot nik esan:
pesta ederragorik
eztiteke izan,
ni beintzat txoratuta
begira egon nitzan.

- 3/ Agorrak ogei ta bost
 eguzki berua, (*bis*)
 iparretik aizea,
 garbia zerua.
 Itxasoak dirudi
 dala erriua,
 beti ezta izaten
 olako girua...
 zerutik entzun dute
 gure erregua.
- 4/ Mutillak ezin egon
 arraunak artuta, (*bis*)
 lanean asi dira
 urean sartuta.
 Ontziaren atzetik
 zientoka txalupa,
 batetikan irrintzi,
 bestetikan aupa,
 indarrak probatzeko
 ordua jo du-ta.
- 5/ Pasai'tik irten dira
 arraunketa biziñ, (*bis*)
 ikusi eztuanak
 sinistatu eziñ.
 Burua makurtuta
 danak beren ontziñ,
 jo ta jo or dijoaz
 gogor bide guziñ...
 Ogei ta bost minutun
 or ziran Donosti'ñ!

6/ Ondarrabi sartu da
gaur ere aurrena, (*bis*)
aurten dudarik gabe
bera da onena.
Baña gauza bat da nik
esan nai nukena,
askori ikastea
komeni zaiena:
galtzen jakitea da
gauzik ederrena!

7/ Emengo estropadak
beste batzun ordeztu (*bis*)
beti egiten dira
garbi eta legez.
Naiz lurrera erori
gure milla amets,
aurretikan egiñak
egunez eta gabez,
San Juan'ek galtzen daki
ta beste batzuk ez.

8/ Emengo arraunlarik
nun eztira maite, (*bis*)
irabazten da galtzen
erakutsik baite?
Ikasi nai duanik
badago norbaite,
Gipuzkoa aldera
inguratu leike;
erakutsiko zaio
ondo eta merke.

- 9/ Pesta ederrik emen
iñoiz egin bada, (*bis*)
nere uste apalez
atzoko estropada.
Millaka bildu giñan
Pasai'ko barrara,
millaka gaztelura
eta Santa Klarâ;
ikusi genduana
berdin gabea da.
- 10/ Nere lagun on batek
esan zidan neri: (*bis*)
«Estropada eder au
urtero egin bedi!»
Begira egon giñan
eun milla begi,
Peironcely'n ametsa
biurtu da egi;
asitako bidetik
luzaroan segi! (1)

(1) Zeruko Argia", 191'gn. zenb., 1966/X/23.

ISIDORO FAGOAGA JAUNARI

1/ Eskola gutxi izan det beti,
oso motela mingaña,
auxe bai dala gaztetan nuan
alperkerian ordaña!
Orain berriro pixka-pixka bat
saiatu izan naiz baña,
eztet ikasi bertso batzuek
tajuz moldatzeko aña.

2/ Bi illabete izango dira
izan nuala gustua,
boda batean ezagutzeko
gizon bat jator askua.
Orain idazle argia degu,
len abeslari prestua,
mundu guzia korritu duan
euskaldun egiazkua.

3/ Berreun lagun izango giñan
bazkaritako orduan,
umore onik etzan paltatu
gure artean orduan.
Nik Isidoro de Fagoaga
eduki nuan onduan,
gizon umillak oraindik ere
topatzen dira munduan.

4/ Ixilik nola ikusten nuan
alako lagunartian,
euskera berak entenditzen zun
galdetu nion kolpian.
Erantzun zidan Baztan aldeko
izkuntza goxo batian:
«Euskera etzait neri aztuko
bizirik nagon artian!»

5/ Erri txikia ta euskalduna
da Naparrua'ko Bera,
orgullu aundiz esan dit neri
an jaioa dala bera.
Gaur ikutua izango det nik
Isidoron biotz bera,
negar-malko bat ixuri zaio
beintzat masallean bera.

- 6/ Gaztea zala bere erritik
irtena zan Fagoaga,
mundu guziko antzokietan
geroztik ezaguna da.
Abeslarien bizi-modua,
ez ustearren, zalla da,
ta batez ere iritxitzeko
ori igo zan mallara.
- 7/ Orain idazle argia degu
len abeslari izana,
Euskalerrian izena toki
askotara eramana.
Diruarekin ezta pagatzen
gaur egiten duan lana,
mundu guzian irakurtzen da
berak idazten duana.
- 8/ Bere aurrean konturatu naiz
nere jakinduri motzez,
egia dana gaur aitortzeko
enaiz ni egongo lotsez.
Gizon azkarra eta umilla,
ezta konpormatzen itzez,
berak idatzi dun liburu bat
dedikatu dit biotzez.

9/ Liburua da, iñor bada-ta,
gizonarentzat laguna,
galduak gaude nere ustetan
ori galtzen dan eguna.
Zuri ordafia bialtzea zan
gaur nere eginkizuna,
bafia nun daukat zuk idazteko
daukazun erreztasuna?

10/ Badakizu zuk zer gertatzen dan
orain, Fagoaga, sarri,
len eskolara joan ezkeranok
gaude jakinduriz urri.
Zuri eskerrak eman naiean
orra amar bertso berri,
zuk ere zerbait izan dezazun
beti nere oroigarri. (1)

(1) "Zeruko Argia", 196'gn. zenb. 1966/XI/27.

FLORENCIA'KO ONDAMENA

1/ Kontu trixteak datoz

belarri-ertzera,
orregatikan nua
bertsuak jartzera.
Florenzia guzia
paper baten era,
urak txikitua du
gabetik goizera.

2/ Beltzez jantzia dago

Italia dana,
negargarria baita
or gertatu dana.
Ain erri atsegiña
ta polita zana,
lengo moduan jartzen
badaukate lana!

3/ Uralde izugarri bat
biurri da jetxi,
ta guk ezin iñola
aterikan itxi.
Gaur lurrean eztago
aurrerapen gutxi,
baña gizona ezta
ortaraño iritxi.

4/ Lur-ikara izandu
balitz bezelaxe,
gaur lurrean or daude
dozenaka etxe.
Ipurdiz gora jira
arbol eta kotxe,
zuten dana galduak
asko dira ortxe.

5/ Orra erri ederra
bizi zana parrez,
gabetikan goizera
ipiñi negarrez.
garbi ikusten degu
danok, zoritxarrez,
bere penak arintzen
eztagola errez.

6/ Gure anaiak dira,
eztitzagun aztu,
beurak gure laguntza
bear dute prestu.
Ikusirik daudela
larri eta estu,
laguntzen eztionak
biotzikan eztu.

7/ Eun da geiago illak
ta milla eritu
uralde gogor orrek
bertan utzi ditu.
Naiz gure ondasunak
pixka bat urritu,
zerbait lagundu gabe
ez iñor gelditu.

8/ Itzak legunak eta
biotza sekoa,
ori ezta gizonak
dun egitekoa.
Goxo itzegiñakin
ezpaita naikoa
lurretik altxatzeko
eroritakoa.

9/ Ikasbide txarrikan
ez iñori eman,
alkar maitatuz ere
badago naiko lan.
Aurtengo loteria
tokatu zaie an,
nork daki urrengoa
geronentzako dan!

10/ Eztet nik bukatu nai
neronen lanikan
egi bat esan gabe
orain emendikan:
egiten ezpadegu
karidaderikan,
ez pentsatu zerura
juango geranikan. (1)

(1) "Zeruko Argia", 202'gn. zenb., 1967/I/8.

ERROMA'KO BIXITARI

- 1/ Borondaterik onenarekin
jartzera nua bertsoak,
adierazteko lengo astean
gertatu diran kasoak.
Geiago emen ez izateko
odolezko erasoak,
Erroma aldera etorri dira
agintari errusoak,
pakean alde eman naiean
bertan lenengo pausoak.

- 2/ Pauso luzeak eman ditugu
orain aurrerapenetan,
ta batez ere gizonak alkar
azkar iltzeko gauzetan.
Gure barruan pentsamentu bat,
beste aldera izketan,
lagun urkoa guk aintzakotzat
eztegu artzen ezertan,
gizaldi ontan au gertatzea
lotsagarria benetan!

3/ Katolikoak ta eztiranak
beti gabiltza muturka,
orregatikan sortzen zaizkigu
emen ainbeste burruka.
Aita Santuak zer gertatzen dan
ederki ikusten du-ta,
ixildu gabe Erroma'tikan
ari zaigu erreguka,
beti besteri ez botatzeko
gure pekatuen kulpa.

4/ Arrokeriak utzi ditzagun,
zuriak eta gorriak,
pake santuan bizi gaitezen
mundu ontako erriak.
Pozgarri dira Erroma'tikan
zabaldu diran berriak;
Errusitarrak baldin badaude
gerraren aurka jarriak,
biotz-biotzez opa dizkiet
nere ongi etorriak! (1)

(1) "Zeruko Argia", 209'gn. zenb., 1967/II/26.

LASARTE'KO LAISTERKETA

MAMO VOLDE'RI

- 1/ Arriturikan egondu gera
zu korrika ikusita,
pama aundiak dauzkatzu baña
danak ondo merezita.
Iru alditan egin diguzu
Donosti'raño bixita,
prantzes ta ingles, belga ta ruso,
danak atzean utzita,
Euskalerritik joaten zera zu
beti txapela jantzita.

- 2/ Mutil bizkorrak izaten dira
Beljika'n eta Prantzia'n,
zer esanikan eztago berriz
Inglaterra ta Rusia'n.
Ederki asko ikusi degu
guk Lasarte'n gaur goizian,
bedi berdiña edo aldapa,
motxean edo luzian,
kontrariorik eztaukazula
korrika mundu guzian.

- 3/ Gure erria maite dezula
ortantxe seguru gaude,
orregatikan lur maite ontan
ain ixtimatua zaude.
Jantzi dituzun txapel oietan
euskaldun biotzak daude;
ta erregu bat egiten dizut
orain zuri, Mamo Volde:
zure etxera eramatean
kutxa urrezkoan gorde.

MAIZI

- 1/ Mundu ontako berrogeitamar
onen-onenen artetik,
Gipuzkoarra aterea da
bigarrena Lasarte'tik.
Mutil bizkorra eta trebea
jetxi da Aia aldetik,
zer egingo dun eztakit baña
zer egin zuan badakit:
galanki jota bat bakarrikan
etorri zaio aurretik.
- 2/ Nere ondoko neskatxa batek
besteari ala zion:
«Jose Migel au bezelakorik
mundu guzian etzion!»
Neronek ere egia zala
gustora aitortu nion,
ta nere itzak eztakit orri
animoa eman dion,
berak jo zitun txaloak ondo
entzungo ziran Ernio'n.

3/ Otsaillaren bostean berriz
Urnieta jo genduan,
Lasarte'n ezik antxen ere zuk
zerbait azaldu zenduan.
Gipuzkoa'ko txapela orain
zuk jantzi dezu buruan,
urte batzutan dagola uste det
ori leku seguruan,
Españia'ko txapela ia
jazten dezun urrenguan.

4/ Nere zorion biozkorrenak
Maiz'i eta Aguilar'i,
Gipuzkoa'ren izena oiek
goraltzen baitute sarri.
Biok lagunak zerate eta
beti lagunduz alkarri,
illan bostean ez utzi artzen
zuek aurrerik iñorri,
bata ezpada bestea beintzat
txapelarekin etorri. (1)

(1) "Zeruko Argia", 209'gn. zenb., 1967/II/26.

MORROI BATEN ARRENKURAK

1/ Esku batean daukat
luma ta papera,
bestean kartera,
bertso batzuk jartzeko
auxe da aukera!
Orain sei illabete,
gutxi gora-bera,
morroi etorri nintzan
baserri batera,
porru-azi aundirik
eztet nik atera. (1)

(1) Irabazirik izan etzuela alegia. Orrela esan oi da: "Porru-azi aundiak aterako ditugu, ori egin-dal"

2/ Orain sei illabete,
esandako gisan,
morroi irten nintzan,
ez jakin izan banu
nagusia nor zan.
Eztakienik bada
orain jakin dezan,
nere pasadizoak
nai nituzke esan;
suerte aundirik ezta
neretzako izan.

4/ Indiano zar bat da
nere nagusia,
oso itxusia,
asko ikusi baña
gutxi ikasia.
Nere moduko plako
ta sudur luzia;
besterik eztu jaten
patata egosia...
eta txerri-janean
datorren guzia.

3/ Goizeko bostetako
asiko da *kin kan*
ori sega-pikan,
morroia lo badago
esnatzegatikan.
Ogei urte egiña
degu Amerika'n,
naiz diru askorekin
etorri andikan,
itxura danez ezta
konporme oraindikan.

5/ Bostetan segara jun
nola naizen piña,
egiñ alegiña;
gero gosaitarako
bakallu gordiña.
Ori eztagonean
pare bat sardiña,
edateko pitarra
biñagre egiña,
ondorenean berriz
tripetako miña.

6/ Beti sardin zarra ta
bakallua jaten,
este danak eten;
tripetako miñikan
etzait neri joaten.
Jai aundietan berriz
iru aza-txorten,
gure etxean ezta
besterik izaten...
ia amabi kilo
galdu ditut aurten.

7/ Inpernuan badaude
suak eta garrak,
indiano zarrak
ikusi bear ditu
an komeri txarrak.
Pillatuta dauzkatzun
urre ta zillarrak,
laister dituzu emen
zuk utzi bearrak,
ta gorputz ustelkorra
jango dizu arrak.

8/ Oso gaizki dagola
berriro det jakin
pulmoniarekin;
laister a zer burrukak
demoniñuekin!
Gaitzak ematen dion
bero gogorrakin,
ametsetan ari da
beti diruakin...
danak emen utzita
il da Joxe Joakin!

9/ Bukatu dira Joxe
Joakinen ametsak
eta interesak;
orain izango dira
danak besterentzak.
Bakallu ta sardiña
zituan neretzat,
orain diru guziak
bere illobentzat;
Jaunak izan dezala
erruki beretzat!

10/ Nagusi ta morroiak
zertan oinbeste lan
beti emen da an?
ez al dakizu laister
zer etorriko dan?
Modua dan guzian
perietara juan,
ardo zarrak edan da
txuleta onak jan;
dirua alperrik da
gu sartzean kajan! (2)

(2) "Zeruko Argia", 213'gn. zenb., 1967/III/26.

(1967)

ERRERA'KO FESTAK

1/ Poztu gaitezen, zar eta gazte,
poztu, mutill eta neskak,
egun batzutan zokoratuta
utzi lanak eta kezkak;
zerura bota etxefuegoak,
eman kanpaiari bueltak,
pakean danok igarotzeko
gure zaindarien festak!

2/ Zuek deituta lengo urtian
etorri nitzan onera,
etzait aztuko txoko onetan
egin zidaten arrera;
guraso batek bere bi seme
maite dituan antzera,
era ortara maite ditut nik
Aiete eta Errera.

- 3/ Txoko onetan ikusia nik
geroztik daukat goguan,
ori bai dala jokaturtea
Jaunak nai duan moduan.
Eliz-gizon ta agintariak
aitona zarren onduan,
era ortako anaitasunik
gaur gutxi dago munduan.
- 4/ Larogei aiton izango ziran
bilduak gutxienerako,
aukera ederra izandu zuten
nai zan guzia jateko:
salda ta arrautz, aragi ona,
ardo zarra erateko...
bartzuek bapo ipiñi ziran
kontu zarrak esateko.
- 5/ Aitona batek auxe da neri
orduan esandakoa:
«Amaiketako ederra izan da
gaur guri emandakoa;
festa ederra, ederrik bada,
izandu degu gaurkoa,
gure Jainkoak ez dezala nai
izatea azkenekoa!»

6/ Gaur alkatea Urdangarin da,
nik eztizut esaten Don,
dakitelako itz orrek zuri
eztizula egiten on;
Errera ezta gaurko moduan
beñere batuta egon,
ikusten danez, esku on baten
premia bertan bazegon.

7/ Gaur ez lirake, jaunak, sortuko
sortzen dan ainbat gerrate,
erreratarrak bezela danok
ibilliko bagiñake;
barrio umill da langillea,
gizon jatorra alkate,
txalogarririk gaur iñor bada
txalogarriak zerate.

8/ Apal da umill jarraitu beti,
lagun maitea, aurrera,
arrokeriak ekartzen baitu
mesede ainbat galera;
aundi ta txiki esku emanda
emen ibiltzen bagera,
danen ixpillu izango degu
orain da beti Errera. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

URIONA ZANARI

- 1/ Lanaren mende nabil
korri eta korri,
orregatik ez naiz ni
lenago etorri.
Gaur ipiñi nai dizkat
amar bertso berri,
Barcelona'n il zaigun
euskaldun on orri.

- 2/ Mundua onela da
naiz askok ez uste,
egun batean alai
ta bestean triste.
Lengoan alkarrekin
kontatzen lau txiste,
gaur beretzako nator
otoitz baten eske.

- 3/ Berri bat zabaldu da
alderdi guzitâ,
Uriona il dala
katea autsita.
Erri bat otoitzean
ari da ixilka,
bere seme onena
ilda ikusita.
- 4/ Sasoirik onenean
orain zegoan-da,
askok ezin sinistu
il dala esanda.
Jaunak egiten digun
oju bat izan da,
esan nairik bezela:
Laister zure txanda.
- 5/ Erri oso bat dago
ixilka negarrez,
daukan pena gordetzen
ezpaita ain errez.
Gaur ni bakar-bakarrik
nago irriparrez,
zu zeruan zaudela
egin baitet amets.

6/ Beti bezela aixa
igoaz aldapa,
zeruko atietan
zuk jo dezu *ta ta*.
San Pedrok esan zizun
kanpora aterata:
«Pasa, kristau zintzoa
izandu zera-ta.»

7/ Amets zoragarri au
egin nun ordutik,
iñola ezin kendu
neronen burutik.
Millaka aingeru ta
zu erdian zutik,
sari eder bat artzen
Jaunaren eskutik.

8/ Or eztago *Fagor'ik*,
or eztago *Kas'ik*
or ezta asarrea
sortzen duan gauzik.
Jaunarentzat berdiñak
aundi eta txikik,
or ezta pakea ta
zoriona baizik.

9/ Ametsa bukatuta
berriro lurrian,
orain zer ikusten det
begien aurrian?
Negarrez Muxika'n da
negarrez Mungia'n,
danak pozez txoratzen
egon bearrian.

10/ Merezi zenduan da
gaur zeruan zaude,
egin zera betiko
zorionen jabe.
Balentin, erregutu
beti gure alde,
ez gaitezen gelditu
zu ikusi gabe. (1)

(1) "Zeruko Argia", 234'gn. zenb., 1967/VIII/20.

AIETE'KO BERRI

- 1/ Orain berrogei urte gu nola
izaten giñan Aiete'n,
al dan modurik onenean ni
astera nua esaten.
Aietearrak eliza baten
premi aundia zeukaten,
laguntza askok eskeñi baña
iñork etzuan ematen.

- 2/ Pulamentuzko eskolik etzan,
gure fedea auldua,
euskera berriz aurtxo txikien
ezpañetatik galdua.
Bi gauza auek lur jo baño len,
zorioneko ordua!,
aingerutxo bat etorri zaigu
gure Jaunak bialdua.

- 3/ Oso ezagun degu guziok
Villa Emma jauregia,
aingeru ori bertan bizi da
Frantzia'tik etorria.
Bere izatez frantzesak baña
maite du gure erria,
bere kontura eginda dago
gure eliza berria.
- 4/ Gure Jainkoak gizon jator bat
ipiñi zion onduan,
bien biotza nolakoa zan
ondo ikusi genduan.
On egitea beste gauzarik
etzegon aien buruan,
orrelakoak gaur oso gutxi
ikusten dira munduan.
- 5/ Kulturik-eza txarra baitegu
erriak aurreratzeko,
elizakin bat agindu zuten
eskola ere egiteko.
Nola etzeuden fedea eta
izkuntza galtzen uzteko,
apaiz jaun bati deitu zioten
danori erakusteko.

6/ Apaiz gazte au andoaindarra,
Don Zezilio izena,
Agirre berriz apellidua
edo bere abizena.

Konpesorea aparta da ta
eskolan maixu zuzena,
nik ezin neurtu aietearrak
berari zor diotena.

7/ Aiete oso atzera zegon
bera etorri zanean,
badakizute zer izaten dan
eskolarik eztanean.
Iritxi eta berealaxe
gogor asi zan lanean,
nunbait gorputza ezta nekatzen
gustora dabillenean

8/ Ainbat mutiko emen zeudenak
len oso atzeratuak,
berari esker ikusten ditut
gaur guziz aurrerratuak.
Lantegi onak artu dituzte:
opizina ta Bankuak,
Don Zeziliori zer zor diogun
ortik atera kontuak.

9/ Euskaldun jator eta zintzoa
Euskalerrian bat bada,
oraintxen ere ala izango da
oso mudatu ezpada.
Gerra zala ta juan zitzaigun
Bizkaia'ko lurretara,
etzait aztuko an ikusita
eman nion besarkada.

10/ Ikusi gabe egondua naiz
ia ogei bat urtean,
baña banekin nola zegoan
Lekeitio'ko partean.
Emen bezela, beti lanean
aurtxo txikien artean,
Ea izenez ezagutzen dan
erri atsegin batean.

11/ Aietearrak eztira aztu
berrogei urte buruan,
barrio danak eskeñi dizu
oroigarri bat lenguan.
Bertso batzutan al zan modura
bertan azaldu genduan,
egin zitzaizun omenaldia
ondo merezi zenduan.

12/ Don Zeziliokin, egia esan,
aspaldi zorretan nengon,
gizona berriz era ortara
eztiteke ondo egon.

Len aurrez-aurre bertso batzuek
emen kantatu nizekion,
orain paperez bialtzen dizkat
berriro milla zorion. (1)

(1) "Zeruko Argia", 244'gn. zenb., 1967/XI/5.

AU MUNDUA!
(NAGUSIA TA MORROIA)

- 1/ —Au da mundua! Zazpiak jo ta
oraindik zaude oiean,
aldameneko Martin ari da
bi ordu ontan laiean;
gelditu gabe ikusten det nik
astean eta jaiean,
orretxegatik zugana nator
zedozer esan naiean.
- 2/ —Aukera ederra daukazu, jauna,
oraintxe itzegiteko,
zu agintzeko jaioa zera,
ni berriz obeditzeko;
baña ordua dala uste det
emen danak jakiteko:
sei egun dira lanerako ta
beste bat jai egiteko.

3/ —Ez asarretu, morroi maitea,
gaur artu badizut kargu,
nik pentsatzen det naikoa dala
lotarako zazpi ordu;
basarritarrak udaran gogor
beti saiatu bear du,
bere ganbaran negu gorrian
zerbait eduki nai badu.

4/ —Zortzi orduan lana egiteko
lege bat jarria bada,
ta nagusiak jartzen diote
berari amaika traba;
negu gorrian txit onak dira
arto, babarrun da baba,
baña gizona deskantsatzeko
Jaunak jarri zuan gaba.

5/ —Zuk lo eginda zeñek jorratu
babarrun eta artuak?
erdi negarrez begira egon naiz,
danak belarrak artuak;
zortzi ordu ta *sábado inglés*
ta orrelako kontuak
onera ekarri nai dizkigute
granuja purrukatuak.

6/ —Zuk nai zenduke ni ibiltzea
beti batetik bestera,
egun guzian gelditu gabe
makina baten antzera;
atzo sorotik amarrak jota
etorri nitzan etxera,
ukullun dauden zortzi bei eta
lau txekor gobernatzera.

7/ —Atzo amarrak jota etorri
ta zuk zortzi beiak jetxi,
baña goizeko zazpiak ere
zuri oiean iritxi;
soroan dauden artuak eziñ
guk belar artean utzi,
gero neguan izango degu
bestela jateko gutxi.

8/ —Ondo dakizu, oraindik ere
udaran erdian gaude,
ta daguaneko negu beltzaren
beldurrak jarria zaude;
egiñ zaitea arta-jorrako
makina on baten jabe,
gaur basarrian eztago ezer
aurrerapenikan gabe.

- 9/ —Kaltetarako ez ote dira
guretzat aurrerapenak?
Gaur asko dira zuk bezelaxe
oker pentsatzen dutenak;
makina oiek austen dituzte
landare eta aienak,
oraindik ere atxurrak dira
erremintarik onenak.
- 10/ —Esan dituzu, nagusi jauna,
zuk astakeri bapoak,
lanaren mende egongo dira
beti zu bezelakoak;
ez badituzu gaur ondo artzen
morroiak esandakoak,
belar tartean galduko dira
babarrun eta artoak.
- 11/ —Ejenplo gisa pasadizo au
bertsolariak jartzen du,
emen bakoitzak bere aldera
beti gogor tiratzen du;
milloika gizon dauden tokian
okerrak nola zuzendu
bi alkarrekin etxe batean
ezin badira konpondu?

12/ —Era ontako gauzak ez dira
zoritxarrez gaur asiak,
beti asarre ikusten ditut
morroi eta nagusiak;
aurrera ere izango dira
emen eziñ ikusiak,
alkar maitatzen ikasi arte
munduko gizon guziak.

JOXE MIGEL MAIZ'I

- 1/ Ogei ta zortzi ditu Ilbeltzak,
aztuko eztan eguna,
goi mallaraño igoa dezu
gure erri euskalduna.
Zure izena mundu guzian
izan arren ezaguna,
ikusi gabe nola sinistu
Lasarte'n egin dezuna?

- 2/ Inguratua atera ziñan
zu kontrario gogorrez,
ta badakit nik aurrean jartzen
etzala izango errez.
Gorputz txikia eduki arren
sobrante zaude indarrez,
munduko onenak or ziran baña
zu añakorik iñor ez.

- 3/ Txingurriaren gisa ugari
bertan emanaz pausoak,
atzean laister utzi ziñuzen
inglesak eta rusoak.
Arraira iritxi ziñanean zu
gora altxata besoak,
zer ziran, jaunak, ango irrintzi
besarkada ta musoak?
- 4/ Lengo urtean bigarren ziñan
ta aurten berriz aurrena,
nai izan arren iñola ezin
geiago egin urrena.
Orretxengatik bialtzen dizut,
al nezaken azkarrena,
bolari eta tokalarien
zorion biozkorrena.

CISNEROS JAUNARI (1)

Zure mutilla aparta dala
nai zenduke adierazi,
fama pixka bat kendu naiean
zuk Joxe Migel Maiz'i.
Zu irabazten oitua zaude,
galtzen eztezu ikasi,
onena zein dan ez al genduan
Lasarte'n ondo ikusi? (2)

(1) Haro'ren erakuslea.

(2) "La Voz de España", 1968/II/3.

MANUEL URTAIN

1/ Bertso berri batzuek
nai ditut ipiñi,
ta nere bi laguni
biotzez eskeñi.
Zeruko Argia'tik
esango det zeñi:
Joxe Lizarazu ta
Manuel Urtaiñ'i.

2/ Kontratista azkarra
iñor bada Joxe,
onezkero egin ditu
iru milla etxe.
Apizio berria
artu du oraintxe,
Kojuaneko Justo (1)
jauna bezelaxe.

(1) Uzkudun aurrera atera zuana.

3/ Urtain berriz altxea
eun milla arri,
orain boseadore
nai digute jarri.
Laguntzalle jator bat
irten zaio orri,
laisten emango det nik
guziaren berri.

4/ Anastasion bodegan
lengo astelenez,
bapo ibilli giñan
antxumea janez.
Denbora joan zitzaigun
kontuak esanez,
ta geren iritziak
alkarri emanaz.

5/ Batzutan ezta errez
ixilik egoten,
ta alako batean
galdetu nioten,
mundu guzia nola
ari dan esaten:
bien artean ia
zer tratu daukaten.

- 6/ Entzutekoa noski
Joxen arrazoia:
mantendu ta jornala,
otelean oia.
Batek dirua jarri,
besteak sasoia,
nagusia añean
badago morroia.
- 7/ Tratua egin zuten
ta lanean ekin,
entrenatzen or dabill
zuri ta beltzakin.
Nora iritxiko dan
Jaungoikoak jakin,
ezta ezer galduko
prueba egiñakin.
- 8/ Urtaindar oiek dira
odol berokoak,
pruebak emanak daude
beren aurrekoak.
Ordua orain da ta
gero gerokoak,
Manuel, zintzo egin
agindutakoak!

9/ Euskalerra guzia
daukazu peskizan,
danak jakin baitute
orain zer zabiltzan.
Uzkudun goi-mallara
oso iritxi zan,
zu're igoko zera,
ez dudarik izan.

10/ Gerri eta petxuak
dituzu apartak,
zer esanik ez berriz
beso eta anakak.
Nola etzaitun galduko
indarraren paltak,
ia austen dituzun
Uzkudun'en markak. (2)

(2) "Zeruko Argia", 271'gn. zenb., 1968/VI/12.

ROBERT KENNEDY'REN ERIOTZA

- 1/ Oso berri tristeak
datozkit gaur neri,
indarraren ametsa
biurtu da egi.
Len bi tiro emanak
bere anaiari,
orain berdin il dute
Roberto Kennedy;
pamili baterako
ez al da geiegi?

- 2/ Amerika'n odolak
dabiltz oso bero,
berri tristeak beintzat
datoz egunero.
Orain denbora gutxi
il zuten ezkerero,
pake-zale aundia
zan Martin Lutero,
ez nuan gauza onik
andik nik espero.

- 3/ Motiboak badira
egoteko triste,
pake-zale onenak
iru il dituzte.
Alperrik ari gera
justizian eske,
danontzako plomoa
izango da merke,
mundu ontan indarra
nagusi dan arte.
- 4/ Amaika aldiz entzun
izan det lenago
mundua dijoala
gero ta okerrago.
Gauza bat ikusten det
emen oso klaro,
ortan ez dago dudik,
ziur-ziur nago:
indarraren mende gaur
arrazoia dago.
- 5/ Gizonak eriotza
badu berezkua,
geuk alkar iltze ori
ezta legezkoa.
Mutil gazte petral bat
da preso artua,
baña mundua dago
gaur konturatua
nor dan oiek armatzen
dituan eskua.

- 6/ Beñere ez naiz izan
ni gerraren zale,
ortik zer etortzen dan
ikusiak gaude.
Baña beste batzuek
amorratzen daude,
oiek egin nai dute
munduaren jabe,
nola egiten diran
begiratu gabe.
- 7/ Biotza txit sekoa
ta mingaña legun,
oieri berdin zaie
bat il edo eun.
Ondo gordeta daude,
iñork eztaki nun;
Jesus errukitsua,
egiguzu lagun
ia oien mendetik
guk irtetzen degun.
- 8/ Pakea Amerika'n,
pakea Prantzia'n,
pakea España'n,
pakea Rusia'n,
pakea Aprika'n da
pakea Asia'n,
pakea Israel'en,
pakea Persia'n,
pakea nai degu guk
gaur mundu guzian.

- 9/ Kennedy'ntzako dira
gaur nere bertsuak,
ta beretzako gaurko
danon errezuak.
Pena ematen digu
bere gurasuak,
aitarik gabe dauden
amaika aurtxuak,
ta batez ere beintzat
emazte gaxuak.
- 10/ Amar aingerun ama
ta laister amaika,
erradiotik ala
enteratu naiz-ta.
Gizona il dizute
beste batzuk naita;
pazientzia artu
segurua baita
gaur zeruan dagola
aurtxo oien aita. (1)

(1) "Zeruko Argia", 277'gn. zenb., 1968/VI/23.

(1968)

MEZA BERRI BATEAN

Nere lagun baten semea apaiz egin zan. Aiete'ko lenengo apaiza ain zuzen. Xabier Martiarena Oreja, bere izena. Aiete'ko eliz-atarian, meza bukatu ondoren, bertso auek kantatu nituan:

- 1/ Nere barruan daukadan poza
nik ezin nezake esan,
bertso batzuek gaur kantatzeko
Xabierren lenengo mezan;
gustoragoko lanik neretzat
iñun eztiteke izan,
ilko nitzala jakinda ere
pozik etorriko nitzan.

2/ Karmengo egunez zure auzuan
zuk meza eman lenengo,
Aiete'koak pozez txoratzen
nola ez gera egongo?
Bildur giñan gu apaizik emen
etzala iñoiz izango,
Jaunari esker gaurtik aurrera
ez degu ori esango.

3/ Orain egia biurtu zaigu
lenago ametsa zana,
meza berria entzutera gaur
bildu da Aiete dana;
ta ikusirik gaur aldarean
beren semetxo laztana,
erdi negarrez ikusten ditut
bere aita eta ama.

4/ Guraso onak dauden etxean
semerik ez leike galdu,
ta frutu ona orra munduan
nola dezuten zabaldu;
Jesukristoren artalde ortan
zuen semea soldadu,
ejenplo ederra eman dezute
iñork jarraitu nai badu.

- 5/ Guraso batek izan lezaken
orgullorikan aundina:
bere semeak ondo ikastea
Jesukristoren dotrina;
neronek berriz egin nezaken
gauzarikan egokina:
biotz-biotzez zoriontzea
Manolo eta Benigna.
- 6/ Mundu ontako gauzak, Xabier, zuk
utzi dituzu gazterik,
nik baño geio dakizu eta
eztaukat erakusterik;
emen eztago griña txarra ta
arrokeria besterik,
bide ortatik ez dago berriz
zerua irabazterik.
- 7/ Orain artean pasatakoak
kontatzen dira ederki,
gaurtik aurrera zer pasako dan
Jesusek bakarrik daki;
mixiotara joaten bazera
Euskalerritik urruti,
zuk gure alde, Xabier maitea,
otoitz egin zazu beti. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

* * *

Xabier Martiarena mixioetara zijoan Japon lurretara. Ballara guzia bildu zan Idoia ostatuan afari eder bat egiñaz agurra egiteko. Bertan kantatutako bertsoak:

1/ Ikusten dezu, Xabier,
nola zuregana,
onera etorri dan
gaur Aiete dana;
Jaungoikoari zaude
zu itza emana,
mixio-lurretara
juango zerana,
bere alde ill arte
egitera lana.

2/ Umilla jaio ziñan
ta umilla azi,
edozeñek ez dauka
orrenbeste grazi;
arrokeria dago
munduan nagusi,
anaiak ezin gera
gaur alkar ikusi,
ori etzaio berriz
gustatzen Jesusi.

3/ Laister abiatzeko
egunetan zaude,
gaurko arrats eder au
biotzean gorde;
Japon aldean noski
anai asko daude,
ez etxe ta ez jantzi
ta federik gabe,
erregutuko degu
beti zuen alde.

4/ Entzun, Xabier, azkenik
zer esaten detan,
auxe bururatu zait
neri bat-batetan:
arkitzen zeranian
lur-alde aietan,
oroitu zaite beti
egun da gauetan
uzten dituzun lagun
ta gurasuetan. (2)

(2) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

JOSE ARTETXE IDAZLE ARGIARI

- 1/ *Astero-astero Zeruko Argia*
baltzen didate neri,
eta bertatik esaten dezu
aspaldi amaika egi.
Zuk ardoari ardo deitzen da
ogiari berriz ogi,
idazle batek egin lezaken
gauzik onena da ori.
- 2/ «Zeñen bertan da zeñen urruti»
zan zure lan baten gaia,
egun artatik, Joxe, baneukan
zurekin itzegin naia.
Zure luma da pake-zalea
ta burrukaren etsaia,
ongi dakizu nundik datorren
oker askoren sustraia.

3/ Zure lan ori gutxienez det
sei aldiz irakurria,
bear zan mallan jartzen zenduan
Toribio Etxeberria.
Bere erritik urruti il da,
ta ez da arrigarria,
zuk bezelaxe baizuan arek
biotza xamurregia.

4/ Gizon langille eta umillik
Euskalerrian bat bazan,
nere ustetan, len esandako
Toribio ori izan zan.
Ain gozo eta xamur idatzi
zenduan bere gorantzan,
bukatu arte irakurtzen ni
negarrez aritu nintzan.

5/ Enteratua nengon aurretik
nola zegoan makala,
baña alare pena artu det
jakindakoan il dala.
Ain zan leiala, ain zan umilla,
ona ta esku-zabala,
seguru nago Jaun Zerukoak
bere ondoan daukala.

6/ Beste lantxo bat oso ederra
idatzi dezu lenguan,
esanaz garbi Sara aldean
zuk zer ikusi zenduan.
Bi donostiar joanak emendik
gerra asi zan orduan,
nekatu gabe gogor lanean
tonbola baten onduan.

7/ Guk txartzat jotzen genituanak
karidadea egiten,
neronek asko ikusi ditut
ta ez da zalla sinisten.
Ba al dakizu zer burutapen
iñoiz etortzen zaizkiten?
Onak nor diran Jaunak besterek
ez ote duan jakiten.

8/ Askok daukagu, zoritxarrean,
santuak geran ustea,
obea degu iritzi ori
danok lenbailen uztea.
Zuk idea bat badaukazu ta
nik berriz badet bestea,
gauz orregatik ez dago ondo
biok burrukan astea.

- 9/ Oraintxe ere burrukan dabill
ia munduan erdia,
osoa ere jartzeko dago
orain arrixku aundia.
Ainbeste gerra eta naigabe
ez ote da etorria
bere neurritik irten dalako
gizonen arrokeria?
- 10/ Gaur munduari begiratuta,
Joxe, pena ematen du,
aurrerapena galanki baña
okerrik ezin zuzendu,
Aita Santuak au ikusita
erdi negarrez esan du
tiroka baño obe degula
guk itzegiñaz konpondu.
- 11/ Zazpi urtean pasatua naiz
kanpoan egun da gabak,
Jaunari esker ez ninduten ni
sekula ikutu balak.
Baña alare jarriko dizkat
al badet gerrari trabak,
gure moduan ez ibiltzeko
geronen seme ta alabak.

12/ Gizon argi ta pake-zalea
zera, Artetxe, benetan,
ori ederki ikusten det nik
egin dituzun lanetan.
Neroni berriz oso exkaxa
idazten eta izketan,
beingoagatik barka zaidazu
utsegin badet ezertan. (1)

(1) "Zeruko Argia", 293'gn. zenb., 1968/X/13.

JACQUELINE

- 1/ Barkatu zazu zuk, Jacqueline,
gaur ez banator iñoiz bezela;
esan nai dizut egun batzutan
oso kezkatu egon naizela.

- 2/ Kennedy zana il zutenian
jarri nituan bertso berriak,
zure samiña nolakoa zan
ikusi zezan Euskalerrak.

- 3/ Ordutik onuntz, ondo dakizu,
gauzak zearo aldatu dira;
len bezelaxe mundu guzia
jarria dago zuri begira.

- 4/ Ta ixildu gabe or ari dira
zuregatik gaur marmalariak,
oroitu gabe mundu onetan
danok gerala pekatariak.

- 5/ Esan didate zure samiña
etzala egia, zala gezurra;
zuk ez dezula, nion bezela,
biotza ona eta xamurra;
- 6/ aztu zaizula badala erri bat
bere izena duana Dallas,
aztu zaizula zure aurretik
nola izan dan Maria Callas.
- 7/ Ezta naikoa; oraindik nunbait
askoz geiago esaten dute:
zure burua saldu dezula
zillarra eta urrean truke.
- 8/ Marmalariak diotena gaur
eztet sinisten egia danik;
era ortara ez leike jarri
Amerika'ko lenengo damik.
- 9/ Esaera bat ikasi nuan
orain berrogei urte inguru:
bein bi ezkerro irugarrena
izaten zala ia seguru.

- 10/ Zillar da urrez gañezka dago
zuretzat artu dezun gizona;
millaka milloi badauzka baña
eziñ billatu du zoriona.
- 11/ Egazkiñ eta itsas-ontziak
eduki arren ia amar milla,
zoraturikan beti or dabill
ara ta onuntz zorion billa.
- 12/ Zorionik ez iñun billatzen,
zoriona ez edozeñentzat;
zoriona da biotz garbia
bere barruan daukanarentzat.
- 13/ Ai, Jacqueline, gaur gauza batek
nere barruan jartzen dit kezka:
orretxengatik apal da umill
natorkizu ni zuri galdezka.
- 14/ Pentsatu al dezu bear bezela,
pentsatu al dezu bear dan eran
zure aurreko bi oien gisa
laixter zedorri egongo zeran?

- 15/ Ez lotsez egon zu, Jacqueline,
Onassis orri gaur esateko
ordua dala bere burua
pixka-pixka bat asentatzeko.
- 16/ Baña bildur naiz Onassis orrek
bere barruan daukan biotza
negoziotik irten ezkerro
ez ote daukan bastante otza.
- 17/ Ikusten badet denborarekin
deskuidatuta egon naizena,
beste batean goi-mallaraño
nik igoko det bion izena. (1)

(1) Matxain'en eskuz-idatzi batetik.

ORAINDAÑOKO LIBURUAK

1. *R. Artola*: Sagardoaren Graziya (*Aitua*).
2. *M. Soroa*: Gabon, au ostatuba!, Anton Kaiku. (*Aitua*).
3. *F. Apalategi*: Euskal mutillak armetan, I.
4. *Pepe Artola*: Ustez laguna detan.
5. *P. M. Urruzuno*: Euskalerritik zerura. (*Aitua*).
6. *T. Alzaga*: Ramuntxo. (*Aitua*).
7. *R. Azkarate*: Galtzaundi. (*Aitua*).
8. *A. Apaolaza*: Patxiko Txerren. (*Aitua*).
9. *B. Iraola*: Oroitzak.
10. Errege eguneko bertso sayoa (1962). (*Aitua*).
11. *P. Larzabal*: Bordaxuri. (*Aitua*).
12. *Bilintx*: Bertso ta lan guziak. (*Aitua*).
13. *M. Izeta*: Dirua galgarri. (*Aitua*).
14. *P. Larzabal*: Iru ziren.
15. Ezkontza galdutako bertsoak, I.
16. *A. M.ª Zabala*: Gabon gau bat.
17. *A. M.ª Labayen*: Malentxo alargun!
- 18-19. *A. Zavala*: Txirrita. (*Aitua*).
20. *F. Goñi*: Lurdesko gertaerak. (*Aitua*).
21. *P. Larzabal*: Herriko bozak.
22. Bertsolarien txapelketa (30-XII-1962).
23. Aizkolariak.
24. *F. Imaz*: Bertso guziak.
25. *A. P. Iturriaga*: Jolasak.
26. *A. M.ª Zabala*, *A. Larraitz*, *Mir*: Periyaren zalapartak.
27. Azpeitiko Premiyoaren bertsoak.
28. *B. A. Mogel*: Ipui onak.
29. *T. Alzaga*: Burruntziya.
30. *G. Anduaga*: Egunsentiko txoria.
31. *M. Soroa*: Baratzan.
32. *M. Elicegui*, *A. Zavala*: Pello Errotaren bizitza.
33. *M. Elicegui*, *A. Zavala*: Pello Errotak jarritako bertsoak.
34. *P. Larzabal*: Senpere-n gertatua.
- 35-36. *J. V. de Echagaray*: Festara.
37. *A. Cardaberaz*: Euskeraren berri onak.
38. *S. Salaverria*: Neronek tirako nizkin.
39. Amar urteko bertso-paperak.

- 40-41. *J. R. Zubillaga*: Lardasketa.
42. *Uztapide*: Noizbait.
43. Bertsolari-txapelketa (1-I-1965).
44. *P. Larzabal*: Hilla esposatu.
- 45-46. *J. M. Satrústegui*: Bordel bertsularia.
47. *P. M. Urruzuno*: Iru ziri. (*Aitua*).
48. *P. Barrutia, Sor Luisa, X. Munibe*: Teatro zaarra.
- 49-50. *A. Zavala*: Pello Errotaren itzala.
51. *P. M. Urruzuno*: Ur-zale baten ipuiak.
- 52-53. *G. Anduaga*: Bertso-bilduma.
54. *A. Zavala*: Fernando Amezetarra bertsularia.
55. *Basarri*: Laugarren txinparta.
56. *A. Zavala*: Udarregi bertsularia.
- 57-58. *C. Beobide*: Asis'ko Lorea.
59. *A. Zavala*: Axentxio Txanka bertsularia.
60. *A. Zavala*: Errikotxia, Itxaspe ta beste zenbait bertsolari.
61. *A. Zavala*: Gaztelu bertsularia.
62. *A. Zavala*: Zarautz'ko Zaldubi bertsularia.
- 63-64. *A. Zavala*: Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak.
65. *J. M. Satrústegui*: Luzaide'ko kantiak.
66. *A. Zavala*: Iru bertsolari.
67. Bertsolari-txapelketa (11-VI-1967).
- 68-69-70. *A. Zavala*: Alzo'ko Imaz bertsularia.
- 71-72. *A. Iturriaga*: Ipuiak.
73. *A. Zavala*: Iru anai bertsolari.
- 74-75. *A. Zavala*: Errenteria'ko bertsolari zaarrak.
76. *A. Zavala*: Alza'ko bertsolari zaarrak.
- 77-78. *A. Zavala*: Paulo Yanzi ta bere lagunen bertsoak.
- 79-80-81. *A. Zavala*: Lexo bertsularia.
82. *A. Zavala*: Juan Maria Zubizarreta bertsularia.
83. *A. Zavala*: Motza, Zulaika ta Ugalde bertsolariak.
84. *M. Matxain*: Uste gabea.

IMPRESO EN ESPAÑA